

Björn Sundell

**DE SCHADUW
VAN EEN GROOT MAN**

Literaire thriller

Uit het Zweeds vertaald door

Ron Bezemer

Uitgeverij de Rode Kamer

Oorspronkelijke titel *Den store mannens skugga*
Verschenen bij Söderströms, Helsinki
© Oorspronkelijke tekst Björn Sundell, Helsinki 2006
© Nederlandse vertaling Ron Bezemer en
uitgeverij de Rode Kamer, 2008
Eindredactie Ton Lelieveld
Omslagontwerp Rolf van Kammen
Lay out Rough Design, Haarlem
Druk- en bindwerk Uniprint International, Meppel/Budapest
1e druk september 2008
ISBN/EAN 978 90 7812 416 0
NUR 305

www.rodekamer.nl

Deze vertaling is tot stand gekomen
met steun van

The Finnish Literature Information Centre (FILIC)

PROLOOG

De grote zaal is zwanger van gespannen verwachting. Het Finlandgebouw zit barstensvol mannen in pakken en vrouwen in dure, stemmig gekleurde jurken. Timo Manner is de man die het kleine bedrijf diep in de Finse bossen heeft veranderd in een internationaal concern, een holding met dochterbedrijven in vijftien landen en met een product dat op het punt staat een revolutie binnen de auto-industrie teweeg te brengen. Hij staat bekend als een briljant spreker die zijn publiek bepaald niet naar de mond praat. Als hij ervoor in de stemming is, kan hij ze allemaal provoceren: de directeuren, de vakbondsbestuurders, de journalisten. Ja, allemaal wachten ze op de man die vandaag de openingspeech zal houden.

Waarom is hij er nog niet?

Het jaarcongres in het marmeren gebouw gaat over de toekomst van het land. Er verdwijnen arbeidsplaatsen naar lagelonenlanden en de ondernemers voelen de concurrenten hijgen in hun nek. Timo Manner is het levende voorbeeld van het antwoord op de vraag hoe zulke problemen moeten worden aangepakt. Hij wijdt gewoonlijk uit over zijn tegenslagen, want dan wordt zijn successtory alleen nog maar interessanter. Hij die altijd wint, is lang niet zo fascinerend als degene die af en toe op zijn bek gaat en vervolgens weer opstaat.

Maar waar is hij eigenlijk?

De mensen in de zaal zijn zichtbaar ongeduldig. De congresvoorzitter heeft al een kort welkomstwoord gesproken en is zo'n beetje uitgepraat. Toch praat hij nog even verder, louter om de tijd te vullen terwijl hij en het publiek moeten wachten.

– Wie kan er beter dan Timo Manner, president-directeur van Fircotronics, beschrijven hoe men de concurrentie een stap voorblijft? vraagt de voorzitter. De ingenieurs van de onderneming hebben een nieuw elektronisch aandrijfsysteem ontwikkeld dat de weg vrijmaakt voor een sensationele elektrische auto, precies op het moment dat de meesten het vertrouwen in de toekomst van de elektrische auto hadden verloren. Duitse en Franse autoproducenten hebben al licenties gekocht en binnenkort zullen er op de wegen miljoenen auto's rijden die zijn voorzien van elektronica van deze Finse onderneming.

De voorzitter probeert zijn ergernis te verbergen. Hij schraapt zijn keel terwijl hij naar de stoel op de eerste rij kijkt waar Timo Manner nu had moeten zitten. De voorzitter heeft het gevoel dat die stoel spottend om zijn precare situatie lacht. En waarom zit er niemand op de stoel ernaast, de stoel die bestemd is voor de vice-president van Fircotronics? Waarom heeft niemand hem gebeld om hem te waarschuwen?

Opnieuw schraapt de voorzitter zijn keel, hij staat op het punt het publiek voor te stellen het programma te wijzigen en de volgende spreker uit te nodigen. Op dat moment gaat achterin de zaal de deur open en loopt er haastig een man vanaf de trap de zaal in. Het is Mikko Rovanperä, plaatsvervangend president-directeur van Fircotronics. Zijn blonde haar zit een beetje in de war, alsof hij er snel met zijn hand doorheen is gegaan om het te fatsoeneren en zijn jongensachtige gezicht vertoont een verbeterd blik.

Rovanperä loopt direct het podium op, knikt naar de voorzitter, slikt even en verontschuldigt zich voor het feit dat hij zo laat is. Hij heeft geen papieren in zijn hand. Het publiek vraagt zich af of Timo Manner wellicht wat later komt. Of gaat Mikko Rovanperä de speech houden, zonder aantekeningen? Of misschien is er iets ernstigs aan de hand.

– Geachte dames en heren.

Mikko Rovanperä transpireert. Zijn stem is vast, maar wat scheller dan anders. Het publiek is onrustig. Ze hebben op Timo Manner gewacht, niet op zijn plaatsvervanger.

– Het spijt me dat Timo Manner niet heeft kunnen komen, maar hij heeft helaas een zware verkoudheid opgelopen en moet het bed houden. Hij heeft mij gevraagd zijn excuses aan u over te brengen en zijn voordracht namens hem te houden.

Er gaat een golf van teleurstelling door de zaal. Dit is geen deugdelijke verklaring. Een verkoudheid begint niet van de ene minuut op de andere. Men had de congresvoorzitter gemakkelijk tijdig kunnen waarschuwen. Bij dit publiek dienden pijnlijke situaties vermeden te worden.

Mikko Rovanperä praat verder, maar het vuur in zijn stem ontbreekt. Hij spreekt mechanisch over een schitterende toekomst en over tegenslagen. Hij vertelt over kleine bedrijven die groot en sterk worden, en over kleine landen die opstaan om grootse werken

te verrichten en zo hun plaats in te nemen aan de wereldtop. Hij spreekt zonder papier en hij spreekt zoals Timo Manner meestal spreekt - waarschijnlijk omdat hij al honderden keren naar Manner heeft geluisterd - maar het klinkt niet overtuigend en in de zaal lijkt niemand goed te luisteren. Er heeft zich een onbehaaglijk gevoel van het publiek meester gemaakt, er heerst een sfeer van spanning en verwachting. Er moet iets gebeurd zijn. Waarom zou anders de hoogste baas van een van de nationale speerpuntbedrijven onverwachts wegblijven, net op de dag dat hij de elite van de natie zou toespreken?

Mikko Rovannerä sluit zijn speech af, bedankt de aanwezigen voor hun aandacht en wenst het publiek nog een vruchtbare congresdag. Vervolgens haast hij zich de zaal uit. Er is geen gelegenheid tot vragen stellen, geen discussie, zelfs geen mogelijkheid om tijdens de koffiepauze van gedachten te wisselen.

Nadat het geluid van het applaus is weggeëbd, hangt er een stilte vol teleurstelling in de zaal. Daarna staan de journalisten als één man op en terwijl ze achter elkaar de zaal uitrennen, blijven de steunpilaren van de samenleving achter en proberen zich zonder veel succes te concentreren op de volgende spreker, die met een tonig stemgeluid begint te praten over de laatste wijzigingen in de belastingheffing voor ondernemingen.

Op dat moment hebben de journalisten al hun eerste telefoongesprek gevoerd, elk met hun meest betrouwbare bron om zo goed mogelijk te achterhalen wat er in het succesvolle elektronicaconcern is gebeurd.

DEEL I

EEN JAAR EERDER

Het heden onderscheidt zich van alle voorgaande tijden door een universele ondernemingsgeest. Naties hebben hun zwaarden en musketten omgesmeed tot machines voor hun fabrieken en ze bevechten elkaar in een strijd zonder bloedvergieten, een strijd die desondanks gewelddadig is. Ze sturen niet langer troepen op elkaar af om op verafgelegen slagvelden met elkaar te strijden, maar fabrieksgoederen om de producten van hun vroegere tegenstanders te verdringen en zo nieuwe markten te veroveren.

Schade toebrengen aan de concurrent is de nieuwe oorlogsstrategie waarin alle zenuwen en pezen van een volk zijn samengebond.

Andrew Ure, *The Philosophy of Manufactures*, Londen, 1835

EERSTE HOOFDSTUK

Opeens duiken de bergen op.

Lang, erg lang heeft het kleine gezelschap door het vlakke landschap met de vele olijfgaarden gereden en Maria Manner heeft verbaasd naar een van de wilde olijfbomen gewezen. In de kruin van de boom klauteren vijf, zes geiten. Ze gelooft haar ogen niet.

– Yes, zegt Yussef. Yussef is hun tolk, chauffeur, ritselaar en manusje-van-alles.

– Hier klimmen de geiten in bomen als ze trek in olijven hebben. Ze zijn slim, onze geiten.

Yussef spreekt het vlekkeloze Engels dat een buitenlandse student aan Oxford groen van jaloezie zou kunnen maken. Maria heeft nooit eerder Arabieren ontmoet die accentloos Engels spreken en ze vraagt zich af waarom een goed opgeleide Arabier als chauffeur in Marokko werkt. Maar er is zoveel dat ze niet begrijpt; al twintig jaar vergezelt ze haar man op zijn reizen en ze is allang niet meer verbaasd over hun bestemmingen en de vreemde types die ze er tegenkomen. Yussef kan best gewoon een chauffeur zijn met een extreem goed ontwikkelde talenknobbel, maar hij kan evengoed een achterneef van de koning van Marokko zijn met alle contacten die daarbij horen.

De bergen rijzen vanuit het vlakke land omhoog, recht naar de hemel. Op sommige majestueuze toppen glinstert in het felle zonlicht de sneeuw. Ze houdt haar adem in bij het zien van deze zeldzame schoonheid, want ze raakt altijd gefascineerd door sneeuw in Afrika. Het is niet alleen maar mooi, de sneeuw weerspiegelt ook het Afrikaanse contrast tussen de soms verstikkende hitte en de doordringende kou. In de hoger gelegen woestijngebieden kun je 's middags lopen hijgen van de hitte om slechts enkele uren later te rillen van de kou die je door merg en been gaat. Of je kunt je binnen een uur verplaatsen van een plek op de vlakte met 45 graden in de schaduw naar een bevroren, levenloos, blinkend wit landschap. Eén uur met de auto. Per helikopter een kwartier.

Ze vraagt zich af waarom ze deze keer niet per helikopter zijn gegaan. Geld kan toch geen probleem zijn.

– Madam, wilt u hier in het dorp koffiedrinken? vraagt Yussef in zijn onberispelijke Engels.

Ze kijkt naar de lage, okerkleurige huizen en de Berberbevolking die er rondloopt in jurken tot op de enkels. Op de achtergrond rijzen de bergen op, grauwwaard, sommige met hun top in de wolken.

– Nee, Youssef, ik hoef geen koffie.

– Misschien wilt u wat winkelen? Doeken, leer, vazen?

– Nee, Youssef, ik hoef niet te winkelen.

Ze laten het dorp achter zich. De weg door het Atlasgebergte is bochtig en smal. De vrachtwagens ver voor hen werken zich met moeite de steile heuvel op, in hun eerste versnelling. Maar zelfs dat lijkt niet voldoende, want soms lijkt het wel alsof de wagens halverwege de heuvel stilstaan terwijl de mensen erlangs lopen. Maar de vrachtwagens staan niet stil; het hoort tot de realiteit van bergstreken dat een vrachtwagen die rijp is voor de sloop, trager is dan een mens. Als hij vervolgens de top bereikt, maakt hij weer vaart en ook als de chauffeur probeert op de motor af te remmen, neemt zijn snelheid alleen maar toe. Ze ziet de figuren op de ijzeren wieloppotten draaien en met duizelingwekkende snelheid de bochten ingaan. Vaak doet ze haar ogen dicht als ze er genoeg van heeft naar die ronkende, versleten en doorgeroeste vrachtwagens te kijken, die thuis in Europa nooit door de keuring zouden komen.

Soms is een mens gelukkiger als hij niets ziet, niets hoort en niets weet, denkt Maria.

Het landschap is oogverblindend mooi - het roodbruine zand tot aan de donkere bergen met sneeuw op de top en de felblauwe hemel erboven. Ze doet haar ogen weer dicht als Youssef het gaspedaal indrukt om een rokende vrachtwagen te passeren waarvan de laadbak bijna bezwijkt onder het gewicht van een partij knoestige stammen van eucalyptusbomen. Ze halen hem vlak voor de bocht in en hoewel het maar een haartje scheelt, verraadts niets op het gezicht van Youssef dat hij geschrokken is van de tegemoetkomende bestelwagen die daar niet had mogen rijden.

– We zijn op tijd in Marrakesh, zegt Youssef.

– Prima, zegt Timo Manner, en dat is het eerste woord dat hij in een uur zegt.

Ze namen hun intrek in Grand Hotel Tazi in de oude stad, dichtbij de markt die het hart van de stad vormt. De chique naam was misleidend, want hun kamer in het Grand Hotel had een bed met kuilen

erin en scheuren in de muren, die zo dun waren als papier. Timo Manner lachte verontschuldigend.

– We willen deze keer niet in een luxe hotel gezien worden. Op deze plek stoort niemand ons, want hier logeren geen belangrijke mensen.

Maria vroeg niet waarom een van de meest succesvolle zakenmensen van Finland tussen onbelangrijke mensen wilde logeren.

– Ontdek Marrakesh, Maria! Hier in deze legendarische stad vind je alles waarvan je kunt dromen. De belangrijkste zoek van Marokko.

De markt, ja, denkt ze. Marrakesh is een beroemd handelscentrum. Hier vind je een overvloed aan producten, maar ook het paleis van de koning met besneeuwde bergen op de achtergrond. Hier zie je Arabische paarden, ezels en luxe auto's zich kriskras door elkaar bewegen. Statige hotels voor rijke Arabieren die hiernaartoe komen om zich te vermaken, heeft ze gehoord. Want voor moslims schijnt Marokko wat vrijer te zijn, iets minder conservatief. De Saoediërs kunnen hier aan de boemel gaan, zolang het maar niet in het openbaar gebeurt. Misschien is het maar goed dat Timo geen kamer in een van die luxe hotels heeft geboekt. Ze houdt niet zo van die sjeiks met aan elke vinger een diamant, een tiental bedienden achter zich aan en een paar concubines ergens opgesloten in een kamer.

Kun je, vraagt ze zich op dit moment af, nog van je man houden na een huwelijk van twintig jaar, terwijl je twee kinderen het huis uit zijn en je beseft dat je dromen, althans de romantische, nooit in vervulling zullen gaan? Wanneer het leven, zijn leven, zelden een ander doel heeft dan zakendoen? En wanneer bij het ouder worden het inzicht doorbreekt dat mensen niet veranderen, althans niet veel?

– Ik moet een poosje weg, zegt Timo Manner tegen zijn vrouw en kust haar op de wang. Yussef gaat met je mee naar de zoek. We zien elkaar over een paar uur op het plein.

Ze kijkt naar hem terwijl hij zich aankleedt. Spijkerbroek en T-shirt, zulke kleren draagt hij thuis bijna nooit. Een versleten rugzak, waar heeft hij die in vredesnaam vandaan? De sportschoenen herkent ze, net als het petje dat zijn dikke haar bedekt. Ja, zijn haar is dik en donker, ook al is hij bijna vijftig. Maar in zijn baard, zo ongebruikelijk in de top van het bedrijfsleven, zitten de laatste jaren enkele grijze strepen.

– Waarom een rugzak? vraagt Maria.

Hij kijkt haar aan met een vriendelijke maar ondoorgrondelijke glimlach en ze weet dat hij in zijn hoofd al op weg is om een wereld te verkennen die hij niet met haar wil delen. Hij neemt een slok uit een flesje water, zwaait en vertrekt. De vliedunne deur valt dicht met een hol geluid en een zachte klik van het primitieve slot dat een handige inbreker ongetwijfeld in vijf seconden met een haarspeld open heeft. Bang?

Nee, verzekert ze zichzelf, bang is ze niet.

Hij sloeg rechtsaf en liep haastig over stoffige straten waarlangs roodbruine huizen stonden. De zon stond op zijn hoogste punt, maar de wind was nog steeds koel. Over enkele uren zou de hitte nagenoeg ondraaglijk zijn, maar tegen die tijd zou hij zich op het caféterras naast het grote plein Jema al-Fna aan een verkwikkend drankje wijden. Er liepen jonge mannen op hem af, ze lachten en probeerden hem over te halen mee te gaan: – De beste leerzaak van de hele stad, kom mee! Kom kijken wat een fantastische doeken we hebben, kom die kleuren eens zien, kom! Kruiden? Ik zal u naar het beste assortiment brengen. Lage prijzen, alleen voor u, alleen vandaag. Kom!

Timo Manner negeerde hen, hij keurde de jongens geen blik waardig en ten slotte gaven ze het op. Hij liep door een labyrint van steegjes tussen lage vierkante gebouwen met kleine raampjes. Hij liep langs vrouwen in burka's en het enige dat hij van hun lichaam kon zien, waren twee donkere ogen, een neus, twee handen en de hielen van hun voeten die uit sandalen staken die op pantoffels leken. Hij passeerde mannen in een djellaba, lange gewaden tot op de grond met een puntige capuchon ter bescherming tegen de zon en de wind, en hij vond dat de mannen hem deden denken aan leden van de Ku Klux Klan, die aan de verkeerde kant van de oceaan waren beland. Op de hoek van een straat stond een man in een lang wit gewaad met een mobiele telefoon aan zijn oor. Hij stond bij zijn ezel die voor een karretje was gespannen vol met reserveonderdelen voor koelkasten. De monteur met zijn zwarte haar, de oude versleten ezel en het glimmende, zilverkleurige mobieltje, wat een perfect symbool voor wat we tegenwoordig globalisering noemen, dacht Timo Manner. Geen enkel volk, geen hoek van de wereld was tegenwoordig te ver weg om mobiel bereikbaar te zijn.

Hij kwam aan bij het Bahia paleis, betaalde net als alle andere toeristen tien dinar entree en liep mee met een groepje druk gesticulerende Fransen. Ze liepen over de met mozaïek betegelde vloeren, door mooie zalen met felgekleurde schilderijen op de houten lambrisering van de zoldering, door groen wordende tuinen met rode hibiscus en lila bougainvilles. Manner ging iets dichterbij de gids lopen en luisterde naar zijn verhalen over de vizier van het paleis die vier wonderschone echtgenotes had en vierentwintig concubines. Die hadden op zoele en windstille avonden voor hem gedanst op de muziek van blinde muzikanten, die uitsluitend de stappen van hun mooie kleine voeten konden horen, maar hen nooit mochten zien, want alleen de vizier en zijn allerbelangrijkste gasten mochten van hun schoonheid genieten.

– Als de meisjes te oud werden, zo vertelde de Marokkaanse gids, werden ze uitgehuwelijkt aan iemand van goede komaf en namen nieuwe meisjes hun plaats in, want in die tijd was er nooit een tekort aan kandidaten. En bedenk wel dat we hiervoor niet eens erg ver terug in de tijd hoeven te gaan, nog geen honderd jaar.

Timo Manner lachte in zichzelf toen hij zich herinnerde hoe hij zelf als jongen ervan gedroomd had één keer in zijn leven het sprookjesachtige Marrakesh te bezoeken.

– Monsieur Mannu?

De man in het groen gestreepte gewaad was vanuit het niets opgedoken en stond nu vlak naast hem.

– Manner, ja.

– Deze kant op.

Ze liepen verder de schitterende tuin in en gingen in een hoek staan waar ze door een dichte klimop van groene bladeren en lila bougainville voor het oog van anderen verborgen waren. Manner haalde een papier uit zijn rugzak dat de Marokkaan bekeek en daarna teruggaf. Toen gaf hij op zijn beurt een papier aan Manner, die vervolgens instemmend knikte. Er klonk geen enkel geluid, er floot geen vogel en er was geen krekeltje te horen; dit waren niet de tropen, dit was de poort van de woestijn, hier was leven schaars.

– Volg me, zei de Marokkaan terwijl hij de puntige capuchon opzette die in zijn nek was gegleden.

Ze verlieten het paleis en glipten een steegje in. Manner rook de geur van kruiden en couscous toen ze een klein eethuisje passeerden

waar aan een tafeltje zeven mannen zaten te eten en aan een ander tafeltje twee gesluiserde vrouwen die alleen maar praatten. De straatjes werden steeds smaller en de huizen primitiever. In de deuropeningen stonden jonge mannen naar hen te kijken, sommigen vriendelijk nieuwsgierig, anderen wantrouwig en vijandig. Maar Manner was niet bang; hij deed slechts wat hij moest doen. En, gaf hij toe, hij genoot van de spanning.

Daarna werden de straten weer breder en waren ze beter schoongehouden. Al gauw hield de Marokkaan stil in een smalle zijstraat voor een onopvallende houten deur in de okerkleurige muur. Hij klopte op de deur, die direct werd geopend. Binnen had kennelijk iemand op hen staan wachten. Het was tien over half twee. Het tijdschema klopte tot op de minuut - dit was Marokko, niet zwart Afrika. Hij hield van die discipline, net zoals hij een slappe houding verachtte, dat gebrek aan punctualiteit waar de helft van de wereld aan leed. Het leven was vol doelen die moesten worden bereikt en elk doel was gebonden aan een eigen tijdschema. Het was dom ergens heen op weg te zijn zonder te weten hoe laat je er aankwam.

De tuin achter de muur was groen en koel, door de vele bomen die er groeiden, en recht voor hen stond een klein wit gebouw, een soort miniatuurpaleis, goed verborgen voor nieuwsgierige ogen op straat. Op de geasfalteerde parkeerplaats naast de muur die aan de straat grensde, stonden drie glanzende Rolls Royces met chauffeurs die druk bezig waren onzichtbaar vuil van de zojuist gewassen lak weg te poetsen. Om de een of andere reden had zijn begeleider ervoor gekozen hem via de achterdeur naar binnen te leiden. De Marokkaan liep met snelle stappen het huis in, op de voet gevolgd door Timo Manner.

– Heeft u maar één vrouw? vroeg Maria aan Abdul, de plaatselijke gids die al twee uur met haar en Yussef over de eindeloze markt liep. Die markt was misschien al duizend jaar het trefpunt voor karavanen en handelaren die op bezoek waren in deze stad tussen de woestijn, de palmen en de met sneeuw bedekte bergen.

Yussef, de gids en zij waren in een kelder afgedaald waar vrouwen met hun deeg naartoe kwamen om in grote gemeenschappelijke ovens hun brood te bakken. Ze waren in kruidenwinkeltjes

geweest waar van alles te koop was, van sterke kruiden tot potentieemiddelen. En ze hadden een demonstratie gezien van het weven van kleden, het ene nog mooier dan het andere. Maria had het niet kunnen laten een groot kleed voor hun logeerkamer te kopen en dus werden ze nu gevolgd door twee plaatselijke dragers die haar nieuwe aanwinst door de nauwe paden over de markt droegen.

– Ja, antwoordde Abdul schaterlachend. Eén vrouw één probleem, veel vrouwen veel problemen.

Yussef lachte ook en gaf in zijn Oxford-Engels een toelichting. – Het is tegenwoordig niet meer zo gebruikelijk meer dan één vrouw te hebben. Alleen rijke mannen hebben daar nog genoeg geld voor.

– Ja, veel vrouwen willen veel sieraden en dan ga ik failliet, verkondigde Abdul.

– De eerste echtgenote moet altijd toestemming geven als haar man er een vrouw bij wil nemen, legde de altijd correcte Yussef uit. We zijn op weg naar steeds meer emancipatie.

Maria Manner zei niets, ze wist niet wie Yussef was en ze wilde hem niet provoceren. Maar ze had hem graag willen vragen wanneer de dag zou aanbreken dat de vrouw haar burka in de mottenballen mocht leggen, zodat ze de wind in haar gezicht kon voelen. En wanneer mag ze uit de keuken komen om hier op de markt te werken? In plaats van die vragen te stellen keek Maria naar de zonnestralen tussen de kieren van de latten die een ragfijn dak vormden boven de paden van de overdekte markt.

– U heeft toch veel van de wereld gezien, madame? vroeg Yussef.

– Bijna de hele wereld, zei ze lachend.

En ze herinnerde zich hun eerste reis; geen huwelijksreis, want daar hadden ze toen geen geld voor, niet met Martin op komst en Timo met een beginnerssalaris. Nee, op hun eerste reis - naar Kopenhagen - was zij de ster en hij was er alleen maar bij geweest om haar te vergezellen. Toen ze dromend terugdacht aan die reis, herinnerde ze zich hoe de fotografen hadden gevochten om haar voor hun camera te krijgen. Ze was toen een veelgevraagd model, haar gladde huid, haar grote blauwe ogen die soms iets wilds en ontembaars weerspiegelden; iets ongelooflijk aantrekkelijks voor mannen, maar die ook zo teer bleken toen alles voorbij was.

Bij modeshows was zij toen een favoriet model. Wie had in die tijd moeite gedaan om foto's van Timo Manner te maken, die

onbetekenende computerverkoper?

Plotseling liepen ze het felle zonlicht in, ze hadden de markt achter zich gelaten en stonden op Jema al-Fna, het grote plein waar tientallen verkopers verse sinaasappelen uitpersten en waar een dozijn slangenbezweerders enthousiaste toeristen om zich heen verzamelde, terwijl de slangen langzaam en kronkelend op de tonen van hun fluit omhoog kwamen.

Maar ze genoot er niet meer van, want waar ze ook keek zag ze stoffige kinderen en oude mensen in kapotte kleren die hun hand uitstaken en om een paar centen bedelden. De mensenmassa voelde verstikkend aan, de armoede deed haar walgen en toen ze een glimp van haar man opving, die een kop groter was dan de Arabieren, wenkte ze hem en zag hoe hij zich door de massa een weg baande.

– Ik zou het liefst naar onze hotelkamer gaan, zei ze.

– Wat vind je ervan eerst een groot glas vers sinaasappelsap te drinken om deze dag te vieren, voor je een middagslaapje gaat doen? vroeg hij.

– Oké, antwoordde ze, maar ze hield niet van zijn vastberaden toon, ze vond het maar niets dat hij haar in deze pulserende stad alleen liet en ze verafschuwde het gedwongen te worden de wereld in haar eentje te verkennen, alleen maar omdat hij zo veel andere projecten omhanden had en daardoor geen tijd voor haar had - net op het moment dat ze eindelijk eens samen konden zijn.